

De ideale digitale bibliotheek in tien stellingen

Volledig, actueel en uniek

Hij is er nog steeds niet, de ideale digitale bibliotheek. Peter Boot, onderzoeker aan het Huygens Instituut en redacteur van E-data, geeft nog eens zijn verlanglijstje, in tien stellingen.

1. De ideale digitale bibliotheek bevat een exemplaar van alles wat in Nederland of in het Nederlands is gedrukt of geschreven.

Dus niet alleen boeken, maar ook tijdschriften en kranten, gelegenheidsdrukwerk, wetenschappelijke literatuur, 'grijze' literatuur (zoals rapporten) en handschriftelijk materiaal van de Middeleeuwen tot heden. De beperking tot Nederlands materiaal is geen principiële maar een praktische keuze: dat materiaal is onze verantwoordelijkheid. Ook omdat onderzoek steeds vaker gebruik zal maken van automatische tekstanalyse, is er alle reden de collectie van bruikbare documenten zo groot mogelijk te maken.

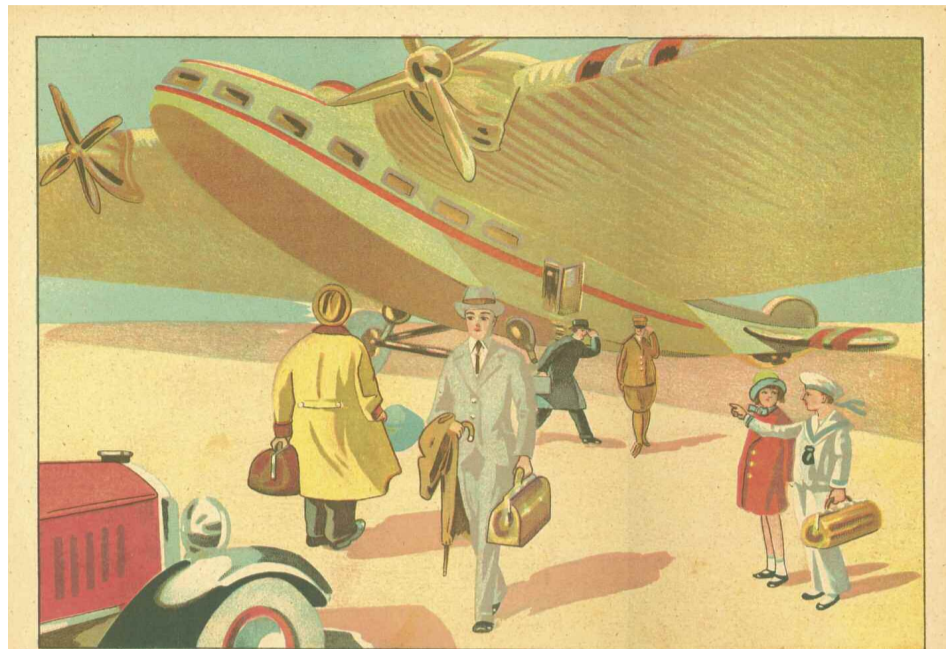
2. De bibliotheek geeft een volledige en foutloze tekst.

Waar een foutloze tekst onmogelijk is (zoals bij kranten, vanwege de aard en omvang van het materiaal, of bij middeleeuwse handschriften, omdat een transcriptie daar vakwerk is), moet die beperking duidelijk worden aangegeven.

3. De bibliotheek bevat facsimileafbeeldingen van elke pagina, ook van recente werken.

Vorm bepaalt mede hoe de inhoud wordt gelezen en moet dus in de bibliotheek worden gereproduceerd (in kleur, op ware grote, in hoge resolutie).

4. De bibliotheek biedt teksten aan in een veelheid aan (aanpasbare) uitvoerformaten, waaronder tenminste een prettig leesbaar formaat (bijvoorbeeld HTML), een gestructureerd formaat

In een vliegtuig zweven wij omhoog. Boven al de wolken veiligjes en droog. Zijn wij weer beneden slaken wij een zucht. Veiliger is het op den grond, dan daar in de lucht

Prentenboek 'Hoera! Wij gaan op reis', vermoedelijk uit het begin van de jaren dertig van de vorige eeuw, nu als digitaal 'bladerboek' op de website van de KB in te zien

(XML), een afdrukbaar formaat (bijvoorbeeld PDF), en platte tekst.

Lezen van het scherm is maar één van de gebruiksmogelijkheden. Onderzoekers willen ook een concordantie kunnen maken (lijst van woorden in context) of andere analyses kunnen uitvoeren. De bibliotheek drukt op verzoek een niet meer leverbaar boek, levert zijn inhoud ook aan e-book lezers en tablets en maakt het mogelijk dat via een Application Programming Interface (API) andere sites nieuwe diensten kunnen aanbieden. op het materiaal van de bibliotheek.

5. De bibliotheek biedt uitgebreide zoekmogelijkheden in titels en in volledige teksten.

Het is tenminste mogelijk om te zoeken op auteur, titel, volledige tekst en periode. Het is mogelijk om zoekopdrachten te combineren met AND, OR en NOT. Het is mogelijk te zoeken op frases. De bibliotheek biedt adequate metadata, waardoor het tenminste mogelijk is van alle werken van een auteur of alle delen van een werk. op te vragen.. Het is mogelijk te bladeren van hoofdstuk naar hoofdstuk (en niet alleen van bladzij naar bladzij).

6. De bibliotheek bevat niet overwegend ouder materiaal.

En bevat dus ook materiaal dat volgens de huidige wetgeving valt onder het auteursrecht. Auteurs die een aanmerkelijk financieel belang hebben bij de verkoop van gedrukte exemplaren van hun boek zullen wellicht aarzelen, maar alle andere auteurs winnen bij de digitale bereikbaarheid van hun werken. De bibliotheek zet zich in voor inperking van het auteursrecht. Er is geen maatschappelijk belang gediend bij de huidige termijn van het auteursrecht (zeventig jaar na de dood van de auteur). Twintig jaar na publicatie zouden alle rechten moeten vervallen en zou een auteur niet meer de mogelijkheid moeten hebben opname van zijn werk in een digitale bibliotheek tegen te houden

7. Er is maar één digitale bibliotheek.

Bij elke begrenzing (op periode, thema, genre, of wat dan ook) is er onderzoek denkbaar dat geheel of gedeeltelijk onmogelijk wordt. Er moet dus één infrastructuur zijn waarbinnen alle materiaal valt te raadplegen. Digitale bibliotheken gericht op een enkel thema (een auteur, een maatschappelijk verschijnsel, een

periode) kunnen op basis van de API van de overkoepelende bibliotheek (stelling 4) worden ontwikkeld.

8. De bibliotheek is een centrum voor onderzoek naar (semi-)automatische elektronische verrijking van teksten.

De bibliotheek experimenteert met technieken als naamherkenning, analyse van citaten en intertekstualiteit, herkenning van thema's, en zoeken van qua betekenis verwante teksten. Verwijzingen binnen een boek (bijvoorbeeld in een index) en naar andere boeken worden door de bibliotheek al dan niet automatisch aanklikbaar gemaakt.

9. De bibliotheek is ook een platform voor werken en samenwerken.

In de bibliotheek kunnen gebruikers annotaties maken, kunnen docenten studiepaden definiëren voor hun studenten en kunnen groepen samenwerken aan de studie van (deel)collecties.

10. De ideale digitale bibliotheek is een publieke nutsvoorziening.

De bibliotheek biedt de neerslag van ons verleden en moet toegankelijk zijn voor iedereen met een interesse in onze cultuur, binnen en buiten de landsgrenzen.

Deze vrije toegankelijkheid hoort niet alleen een recht om te lezen te zijn, maar ook een recht om door te geven en om in technisch opzicht te bewerken. Derden kunnen dan op basis van het materiaal in de digitale bibliotheek bijvoorbeeld een hoogwaardige digitale editie maken, of experimenteren met een intuïtiever interface voor de collecties.

Tenslotte

Het is goed dat Nederlandse bibliotheken en andere instellingen vaart maken met het digitaliseren van ons geschreven en gedrukte erfgoed. Het is jammer dat niet wat meer verbeeldingskracht wordt gestoken in de toegankelijkheid van die teksten en in de hulpmiddelen waarmee ze worden aangeboden.

Inzoomen op vijfhonderd veteranenlevens

Duizend veteranen zijn de afgelopen jaren geïnterviewd over hun ervaringen in oorlogsgebied. Vijfhonderd van die verhalen staan nu online.

Warna Oosterbaan

Het is een bijzondere ervaring. Achter de computer ondergedompeld te worden in de levensgeschiedenissen van honderden Nederlanders. Ze hebben in eigen land of in het buitenland gevochten, of ze waren betrokken bij een vredesmissie. Sommigen vertellen over de meidagen in 1940, anderen over hun uitzending naar Libanon of Afghanistan. En alles daartussen: Indië,

Korea, Nieuw-Guinea, Cambodja en Bosnië. De ondervraagden vertellen hun hele leven, en zoomen in op die maanden of jaren dat ze die vaak zo beslissende ervaringen opdeden. Ze vertellen over de barre omstandigheden in het veld, over hun terugkeer in de burgermaatschappij, over herinneringen die hen nog kwellen.

Soms vertellen ze hun relaas voor het eerst. Sommige gesprekken duren vele uren en strekken zich uit over meerdere sessies. Enkele respondenten zijn de negentig al gepasseerd, anderen zijn ruim een halve eeuw jonger. Al met al een fraai voorbeeld van *oral history*.

Sinds kort is het voor iedereen mogelijk die verhalen te beluisteren, want van de interviews die het Veteraneninstituut met duizend veteranen hield, staan er inmiddels vijfhonderd op de site van dat instituut. Na eenmalige registratie kan de bezoeker in een venster een zoekterm intikken – vriendschap, post, bom, trauma of welk ander woord dan ook – en even later verschijnt er een lijst van de samenvattingen van interviewfragmenten waarin dat woord voorkomt. Doorklikken naar het bijbehorende audiogedeelte maakt het mogelijk de oorspronkelijke geluidsband te beluisteren. Biografische gegevens als naam,

geboortejaar, opleiding, datum van uitzending, rang etc. worden van elke geïnterviewde in tekst weergegeven.

Magisch getal

Over het project verscheen vorig jaar een verrijkte publicatie: *Wat veteranen vertellen*, met veel informatie over de opzet van het project en de gehanteerde werkwijze. Daar valt bijvoorbeeld te lezen dat er in Nederland 120.000 veteranen zijn en dat voor duizend gesprekken werd gekozen om zo een zekere representativiteit te bereiken, maar ook wegens het 'magische getal'. Van videoregistratie werd afgezien.

Niet alleen bleek dat vier keer zo duur te zijn, ook werd de aanwezigheid van een camera, een cameraman en een geluidstechnicus als een bezwaar gezien. De kleine digitale geluidsrecorder met ingebouwde microfoon waarvoor gekozen werd en die tijdens het gesprek op tafel werd gelegd, was veel minder ingrijpend.

De interviews worden gearchiveerd door DANS en de metadata van alle interviews zijn in EASY te bekijken.

<http://interview.veteraneninstituut.nl>
www.watveteranenvertellen.nl/
 WatVeteranenVertellen.pdf
<http://easy.dans.knaw.nl>